

Kültüre Özgü Mükemmeliyetçilik Örüntüleri: Çocuk Sporcular, Ebeveynleri ve Antrenörleri

Culture-Specific Perfectionism Patterns: Child Athletes, Their Parents and Coaches

İzzet KARAKULAK¹, Özge YAVAŞ², Ender EYUBOĞLU³, Dilara ERKAN⁴

¹Mardin Artuklu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü, Mardin
• izzetkarakulak@gmail.com • ORCID > 0000-0003-0673-4796

²Mardin Artuklu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü, Mardin
• ozgeyavas89@gmail.com • ORCID > 0000-0002-1948-1620

³Bartın Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Bartın
• eeyuboglu@bartin.edu.tr • ORCID > 0000-0002-0196-1853

⁴Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Ankara
• derkan@ankara.edu.tr • ORCID > 0000-0002-2403-4841

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 17 Mart/March 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 17 Nisan/April 2025

Yıl/Year: 2025 | **Cilt – Volume:** 16 | **Sayı – Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 89-106

Atıf/Cite as: Karakulak, İ., Yavaş, Ö., Eyuboğlu, E., Erkan, D. "Kültüre Özgü Mükemmeliyetçilik Örüntüleri: Çocuk Sporcular, Ebeveynleri ve Antrenörleri" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 16(1), Nisan 2025: 89-106.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: İzzet KARAKULAK

Etik Kurul Beyanı/Ethics Committee Approval: "Araştırma için Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan etik kurul izni alınmıştır."

KÜLTÜRE ÖZGÜ MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖRÜNTÜLERİ: ÇOCUK SPORCULAR, EBEVEYNLERİ VE ANTRENÖRLERİ

ÖZ

Araştırmada, Türk kültürüne özgü spora ilişkin mükemmeliyetçilik örüntüleriyle ilişki olarak rekreasyonel amaçlı çeşitli sporlarla uğraşan çocuk sporcuların spora ilişkin mükemmeliyetçilik düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi gerçekleştirilen araştırmaya Türkiye’de çeşitli illerdeki spor kulüpleri altında yer alan rekreasyonel amaçlı çeşitli sporlarla (voleybol, futbol, yüzme, tenis, cimnastik ve basketbol) ilgilenen 394 çocuk sporcudan veriler toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak “Sporda Mükemmel Performans Ölçeği (Çocuk Formu)” kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, T-testi, Anova, Post-Hoc analizleri kullanılmıştır. T-testi analizi sonuçları, cinsiyet ve yaş değişkenleri ile cinsiyet, ebeveyn baskısı ve antrenör baskısı değişkenlerinin performans mükemmeliyetçiliği ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermiştir ($p<0,01$). Anova ve Post-Hoc analizi sonuçları spora teşvik ve spor branşları değişkenleri ile mükemmel performans arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ($p<0,05$). Araştırma sonucunda erkek çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçiliğinin yüksek olduğu; futbolla ilgilenen çocuk sporcuların diğer branşlara göre daha yüksek performans mükemmeliyetçiliği gösterdiği; antrenörleri tarafından spora teşvik edilen çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçiliğinin daha yüksek olduğu; sporda ebeveyn ve antrenör baskısının performans mükemmeliyetçiliğini olumsuz etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Antrenör, Çocuk, Ebeveyn, Mükemmeliyetçilik, Sporcu.

CULTURE-SPECIFIC PERFECTIONISM PATTERNS: CHILD ATHLETES, THEIR PARENTS AND COACHES

ABSTRACT

The study aimed to examine the sport-related perfectionism levels of child athletes engaged in various sports for recreational purposes in terms of demographic variables in relation to sport-related perfectionism patterns specific to Turkish culture. The study, which was conducted using the convenience sampling method, collected data from 394 child athletes who are engaged in various sports (volleyball, football, swimming, tennis, gymnastics, and basketball) for recreational purposes in sports clubs in various cities in Turkey. The “Performance Perfectionism Scale

for Sport (Child Form)” was used as the data collection tool. Descriptive statistics, T-test, Anova, Post-Hoc analyses were used to analyze the data. The t-test analysis results showed a significant relationship between sex and age variables with sex and parental pressure and coach pressure variables with performance perfectionism ($p<0.01$). The results of Anova and Post-Hoc analysis show statistically significant differences between the variables of sports encouragement and sports branches and excellent performance ($p<0.05$). As a result of the research, it was concluded that the performance perfectionism of male child athletes is high; child athletes interested in football show higher performance perfectionism compared to other branches; child athletes encouraged by their coaches have higher performance perfectionism; and parental and coach pressure in sports negatively affects performance perfectionism.

Keywords: Athlete, Child, Perfectionism, Parent, Coach.

GİRİŞ

Mükemmeliyetçilik tarihsel olarak, bir kişinin hayatının birçok alanında kusursuz bir performans sergilemesine yönelik güçlü bir ihtiyaç olarak kavramsallaştırılmıştır (Cook ve Kearny, 2009). Mükemmeliyetçilik, çocukluk ve ergenlik döneminde gelişen ve yaşam boyunca değişen, davranışların aşırı eleştirel değerlendirilmesine yönelik eğilimlerin eşlik ettiği yüksek performans standartlarının belirlenmesini içeren bir kişilik özelliği olarak tanımlanmaktadır (Stoeber, 2018; Madigan ve ark., 2019). Mükemmeliyetçiliğin 1986-2015 yılları arasında yükselişte olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır. Mükemmeliyetçiliği araştıran çalışmalar, gençlerin önceki yıllara göre daha mükemmeliyetçi olmak için çabaladıklarını açıkça göstermektedir (Livazović ve Kuzmanović, 2022).

Mükemmeliyetçilik genel bir kişilik özelliği olarak ortaya çıkmasının yanı sıra, spor gibi birçok özel alanda da kendini gösterir. Özellikle rekabetçi sporlarda sporcular madalya kazanmak, rekor kırmak ya da kendi kulvarlarında tanınmak isterler. Bu isteklere ulaşabilmek için sporcuların en az hata ile mükemmellik yolunda ilerlemeleri gerekmektedir (Madigan ve ark., 2019; Esentaş ve ark., 2020).

Sporda mükemmeliyetçilik kavramı, uyumlu ve uyumsuz olmak üzere iki farklı boyutta ele alınmaktadır. Uyumlu mükemmeliyetçilik, yüksek kişisel başarı ve değerlere bağlılıkla ilişkili olup, sporcuların kendi hatalarını fark edebilmesi ve bu hataların mükemmel performansı engellemediğini kabul etmesiyle karakterizedir. Buna karşın, uyumsuz mükemmeliyetçilik, yalnızca performanslarını mükemmel seviyeye ulaştırdıklarında başarılı kabul edilen bireylerle ilişkilendirilmiştir (Dunn ve ark., 2006; Hill ve ark., 2016).

Yüksek kişisel standartlar ve mükemmellik çabasının mükemmeliyetçiliğin temel bileşenleri olduğu düşünüldüğünde, son yirmi beş yılda spor psikolojisinde “mükemmeliyetçilik” ile ilgili yüz elliden fazla makale yayınlanmış olmasına rağmen, bu makalelerin sadece altısında “mükemmeliyetçilik ve performans” arasındaki ilişkinin ele alınmış olması dikkat çekicidir. Ayrıca bu altı çalışma arasında sadece Stoeber ve ark. (2009) tarafından yapılan çalışmada mükemmeliyetçi çabalar müsabaka öncesinde gerçek bir spor müsabakasında ölçülmüştür (Hill ve ark., 2016).

Mükemmeliyetçiliğin spordaki önemi göz önüne alındığında, gelişimini inceleyen az sayıda çalışma olması şaşırtıcıdır (Appleton ve Curran, 2016). Mükemmeliyetçiliğin gelişimsel teorileri üzerine yapılan bu araştırmalar çoğunlukla erken çocukluk deneyimlerine ve ebeveyn davranışlarının çocuk davranışlarının gelişimindeki rolüne odaklanmaktadır (Madigan ve ark., 2019).

Çocuk Mükemmeliyetçiliği

Çocuğun yer aldığı sosyal çevre, onun spora başlamasını ve bu süreci devam ettirmesini etkileyebilir. İlk etapta, çocuğun sporla en fazla etkileşimde bulunduğu kişinin antrenör olduğu düşünülebilir; ancak, bu konuda ailelerin daha belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir (Çepikkurt, 2005).

Ebeveynler, çocuğa ilk deneyimleri sağlayan ve böylece gelecekteki her sosyal faaliyet için bir başlangıç noktasını temsil eden temel ve birincil yetiştirme ve sosyalleşme örnekleridir (Livazović ve Kuzmanović, 2022).

Ebeveynlerin, çocuklarının spor kariyerlerini başarılı bir şekilde desteklemek için çeşitli görevleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Ebeveyn görevleri dört kategoriye ayrılabilir: Bu kategorilerden ilki, uygun ebeveyn bakış açısıdır. Uygun ebeveyn bakış açısından sonucun değil, gelişimin ebeveyn değerlendirmesinin odak noktası olması gerektiği vurgulanmaktadır. İkinci kategori çocuğun toplam gelişimine vurgu yapmaktadır. Yani, çocuğun sporla ilgili değerlerine saygı duymak ve olumlu bir tutumu teşvik etmek ve oluşturmak. Üçüncü kategori ebeveyn desteğini içermektedir. Bu destek maddi olabileceği gibi zaman ve duygusal destek de olabilmektedir. Dördüncü kategori ebeveynlerin duygusal kontrolüdür. Burada ebeveynlerden beklenen istikrar, etkili duygu yönetimi ve koşulsuz sevgi olmaktadır. (Kovács ve ark., 2022).

Aileler genellikle çocuklarını spora teşvik etmede, hangi sporu seçeceklerine karar vermede ve sürdürmede aktif rol oynarken, bazı durumlarda ailelerin bu tutumları istenmeyen sonuçlara neden olabilecektir (Çepikkurt, 2005; Gökçe ve ark., 2019). Ailelerin çocuklarına duygusal ve ekonomik destek sağlamalarının

yanı sıra onlara rol model olmalarının da psikososyal gelişimleri üzerinde büyük etkisi olduğu düşünülmektedir. Aileler, çocukluklarında kaçırdıkları fırsatları çocuklarının değerlendirmesini arzuluyor olabilirler. Kendi deneyimlemedikleri heyecanı, çocukları üzerinden yaşamak istemeleri de bu tutumun bir yansıması olabilmektedir. Bu yüzden ebeveynler, çocuklarının elde ettiği başarılarla gurur ve mutluluk hissetmeyi amaçlayarak, gerçekçi olmayan beklentiler geliştirmeye yatkın hale gelebilmektedirler. Bu durum, çocuklarının antrenörleri gibi davranmaya başlamasına, çocuklarının spor ortamında gösterdikleri yeterlilik ve yetenek düzeyine ilişkin beklentilerinin artmasına, ailenin çocuklarının sporuna olan ilgisi ve katılımı arasında güçlü bir ilişki kurulmasına zemin hazırlayabilmektedir. Aslında ailelerin bu tutumu, çocuk üzerinde aşırı baskı yaratarak stres ve kaygıya da neden olabilmektedir (Çepikkurt, 2005; Gökçe ve ark., 2019; Zorba, 2024).

Bilimsel çalışmalar, ebeveyn beklentileri ve eleştiri algısının çocuğun gelişimi için önemi vurgulanmaktadır. Algılanan ebeveyn eleştirisi, hatalar hakkında endişelenmenin ve kişinin yeteneklerinden şüphe duymasının güçlü bir belirleyicisi olabilmektedir. Öte yandan, algılanan ebeveyn beklentileri kişisel standartlarla olumlu yönde ilişkilidir. Ebeveyn beklentilerini ve eleştirilerini daha yüksek düzeyde algılayan bireylerin nevrotik mükemmeliyetçilik geliştirmesi daha olası görünmektedir. Öte yandan, uyumlu mükemmeliyetçilik geliştiren gençlerin hatalara ilişkin kaygı ve kişisel yeteneklerine ilişkin şüphe düzeyleri daha düşük olabilmektedir. Ailenin yanı sıra, akran etkileşimlerinin de ergen psikososyal gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğu bildirilmektedir (Gökçe ve ark., 2019; Livazović ve Kuzmanović, 2022; Yılmaz ve ark., 2023; Zorba, 2024).

Anksiyete çocuklarda yaygın bir olgudur ve çoğu çocuk en azından bir miktar anksiyete gösterir. Araştırmalar, kaygının çocuklarda neden ve nasıl patolojik hale geldiğini anlamaya çalışmıştır. Ayrı araştırma hatları, mükemmeliyetçilik ve duygusal kontrol eksikliklerini çocuklarda artan kaygı ile ilişkilendirmiştir. Bu araştırmalar, mükemmeliyetçilik ve duygusal kontrolün çocuklarda artan kaygı düzeylerini öngörebileceğini göstermektedir (Affrunti ve Woodruff-Borden, 2017). Kaygılı ve depresif çocukların yetişkinlikte psikiyatrik bozukluk yaşama riski artmaktadır. Bu nedenle araştırmalar, içe yönelim bozukluklarının gelişiminde rol oynayan risk faktörlerini anlamaya çalışmıştır. Mükemmeliyetçilik, hem olumsuz etki hem de içe yönelim bozuklukları ile ilişkili olduğu gösterilen bir mekanizma olarak kabul edilmektedir (Affrunti ve Woodruff-Borden, 2016).

Kirnieck ve ark. (1996), ailelerin beklentileri ile çocukların spora yönelik tutum, davranış ve motivasyonları arasındaki ilişkiyi açıklayan "Beklenti Değer Modeli"ni geliştirmişlerdir. Bu modele göre, aile bireylerinin inançları, tutumları ve birbirleriyle kurdukları ilişkiler, çocukların spor hakkındaki düşüncelerini, motivasyonlarını ve davranışlarını şekillendirmektedir. Bunun yanı sıra, çocukla-

rın başarıya yönelik beklentileri ve başarıya verdikleri önem, ailelerinin inanç ve davranışlarına göre farklılıklar göstermektedir. Ailenin beklentileri, çocuğun ilgi duyduğu spor dalındaki çabası ve performans seviyesi üzerinde doğrudan etkili olabilmektedir. Özellikle bazı aileler, duygusal olarak çocuklarının yaşamından kendilerini soyutlamakta zorlanmaktadır. Antrenmanlara ve müsabakalara aşırı duygusal bağ kuran bu ailelerin çocukları, başarısız olduklarında ya da beklenen performansı sergileyemediklerinde suçluluk ve mahcubiyet hissedebilmektedirler. Ayrıca, bu aileler çocukları istemese bile onların sporla ilgili hedef ve hayallerini desteklemek, motive etmek ve yönlendirmek konusunda kendilerini sorumlu görmektedirler (Kirnieck ve ark., 1996; Çepikkurt, 2005; Gökçe ve ark., 2019; Yılmaz ve ark., 2023; Zorba, 2024).

Mükemmeliyetçiliği artırdığı iddia edilen ebeveyn sosyalleşmesinin özel bir biçimi aşırı başarı beklentisi olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle model, ebeveynlerden gelen önemli baskıları içselleştiren çocuğun bu baskıları hafifletmek için harekete geçmesiyle gelişmektedir. Bu şekilde, ebeveyn baskısı hem mükemmeliyetçi çabaların hem de mükemmeliyetçi kaygıların önemli bir öncülü olarak kabul edilmektedir (Madigan ve ark., 2019). Literatürde çocuk kaygısı, annelerin mükemmel olmayan durumlarda yüksek sesle şikâyet ederek ekstra önlemler aldığı, çocuklarının mükemmel olması için ödülün o kadar yüksek olduğu ve aşırı cezalarda hata ve başarısızlık olasılığı içeren durumlardan kaçındıkları teorisine dayanmaktadır. “Mükemmeliyetçilik” üzerine odaklanmaları bir model oluşturabilmektedir. Aşırı kontrol, kusurlu iş veya başarıların göz ardı edilmesi ve sorunlu iletişim gibi daha genel ebeveyn ve aile faktörleri de çocuk mükemmeliyetçiliği ve kaygısına katkıda bulunabilmektedir (Cook ve ark., 2009).

Türkiye’de Spora Katılım Üzerindeki Kültürel Etkiler

Demokratik toplumlar, sosyal adalet, eşit haklar ve her iki cinsiyet için eşit fırsatlar prensipleri üzerine kurulmuştur (Edwards, 2009). Spor dünyasında toplumsal cinsiyetin önemli bir yeri vardır ve özellikle adil olmanın, spor faaliyetleri ve müsabakaları açısından temel bir değer olduğu kabul edilir. Cinsiyet, etnik köken ve cinsellik gibi sosyal güç dinamiklerine dayalı eşitsizlikler, birçok gelişmiş ülkenin anayasasında yasaklanmış olup aynı zamanda haksız bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Ancak, sosyal eşitsizlikler kültürel geçmiş, bireysel deneyimler ve toplumun yerleşik uygulamalarına bağlı olarak genellikle gizlenmiş ya da yaygın bir norm olarak kabul edildiğinden fark edilmesi zor olabilir (Connell, 2009; Claringbould ve Knoppers, 2012; Çelik ve ark., 2019).

Kültüre veya etnik kökene özgü ebeveynlik değerleri kültürel normlar tarafından yönetilir. Buna ek olarak, kültür ebeveynlik bilişlerini ve uygulamalarını doğrudan etkiler. Kültür aynı zamanda hem ebeveynlerin hem de çocukların ruh

sağlığını dolaylı olarak etkiler. Birçok Asya ülkesinde bu ideallerin uygulanma biçiminde etnik farklılıklar olmasına rağmen, ebeveynlere bağlılık gibi aile değerleri hala güçlü bir şekilde korunmaktadır. Kültüre özgü ebeveynlik uygulamaları, bir ülkenin modernleşme süreciyle birlikte değişebilir. Ancak gelişmiş bir ülke olmak, kültürel olarak köklerine bağlı olan ülkelerin ebeveynlik değerlerini değiştirmeyebilmektedir. Bornstein ve ark. (1998), örneğin; Japonya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin her ikisinin de hemen hemen eşit derecede gelişmiş ülkeler olmalarına rağmen ebeveynlikte farklı önceliklere sahip oldukları bulgularına ulaşılmışlardır. Ebeveynlik tarzları ile Müslüman gençlerin tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen Ghani ve ark. (2014), otoriter ebeveynliğe yönelik tutum ile sadece kendilerine sahip ergenler arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bu durum, otoriter ebeveynliğe sahip ergenlerle karşılaştırılmıştır.

Toplumsal cinsiyet, eşitlik ve sporcular üzerine yapılan araştırmalar, genellikle kız çocukları ve kadınların spor faaliyetlerine katılımını, karşılaştıkları engelleri ve bu engellerin nasıl ortadan kaldırılabilceğini veya en aza indirilebileceğini ele almaktadır (Sagas ve Cunningham, 2004; Haveman, 2012). Örneğin, çeşitli spor branşlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin eksikliğini incelemek amacıyla, kadın ve kız çocuklarının sahip olmadığı olanakların belirlenmesi, bu doğrultuda gerekli düzenlemelerin yapılması ve iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Knoppers ve McDonald, 2010; Çelik ve Yenilmez, 2019).

Sporun, erkeklerin fiziksel yapısıyla özdeşleştirilerek erkeklere özgü bir faaliyet olarak değerlendirilmesi, erkek egemen ataerkil anlayışın bir yansımasıdır. Toplumda kadın ve erkeklere atfedilen toplumsal cinsiyet rollerinin, bireylerin spora katılımı ve spor deneyimleri üzerinde doğrudan etkili olduğu görülmektedir (Koca, 2006). Kız çocuklarının beden eğitimi alanında dışlanmaması ve kısıtlanmaması için eğitim programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve karma sınıf uygulamalarının teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Gorely ve ark., 2003). Çağdaş eğitim kuramcıları, kızların karma sınıflarda yaşadığı deneyimleri anlamlandırmak için toplumsal cinsiyet çalışmalarının, bu eşitsizlikleri analiz etmek adına daha etkili bir yöntem olabileceğini öne sürmüştür (Penney ve Evans, 1997). Ancak, bazı ülkelerde kadınların basketbol, futbol, tenis ve yüzme gibi spor dallarına katılımının engellenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği çabalarına rağmen kadınların dışlanmasına neden olmaktadır (Çelik ve Yenilmez, 2019).

Türkiye'de beden eğitimi alanında toplumsal cinsiyeti kapsamlı bir şekilde ele alan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu alandaki nadir araştırmalardan biri, Koca ve Demirhan'ın (2004), farklı toplumsal sınıfları temsil ettiği düşünülen üç ilköğretim okulunda, beden eğitimi ve sporun toplumsal bir alan olarak toplumsal cinsiyetin yeniden üretim sürecine nasıl katkı sağladığını incelediği çalışmadır. Ayrıca, Tür-

kiyede beden eğitimi derslerinin ve spor etkinliklerinin erkek kimliğinin inşasında önemli bir yere sahip olduğu, ancak kız öğrencilerin bu süreçte daha pasif ve görünmez kaldıkları ifade edilmektedir (Koca, 2006).

Pek çok toplumda olduğu gibi, Türk toplumunda da bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmesinde aile ve okulun büyük bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sporun toplumsallaşma sürecindeki rolüne bakıldığında, ailelerin erkek çocuklarını erkeklik algılarını güçlendirmek amacıyla spora teşvik ettiği, buna karşın kız çocuklarının fiziksel görünümelerini korumaları ve kadınsı özelliklerini kaybetmemeleri için özellikle güç ve rekabet gerektiren sporlardan uzak tutuldukları öne sürülmektedir. Bu nedenle, kız çocuklarının spor faaliyetlerine katılım oranı, erkek çocuklarına kıyasla daha düşük kalmaktadır. Türkiye’de geçmişe kıyasla genç kızların ve kadınların spora katılımında artış gözlemlense de sporu bırakma oranlarının halen oldukça yüksek olduğu unutulmamalıdır (Koca ve Demirhan, 2004; Koca ve ark., 2005; Koca, 2006).

Mükemmeliyetçilik gelişim modelinin önemli bir yönü de çocuğun kültürel baskılardan etkilenmemesidir. Dışsal baskıların (hem ebeveyn hem de sosyal) rolü, toplumsal olarak beklenen mükemmeliyetçiliğin gelişiminde açıkça yansıtılmaktadır. Mükemmeliyetçiliğe yönelik çevresel baskılar öne çıkmaktadır. Genel düzeyde, kişisel başarıları ve hedefleri vurgulayan bireyci kültürlerde mükemmel olma baskısı daha güçlü olmalıdır. Ne yazık ki, mükemmeliyetçilik üzerine kültürler arası bir bakış açısıyla çok az araştırma yapılmıştır. Bu noktada, mükemmel olma yönündeki kişisel baskıların bireyci kültürlerde daha fazla olduğu ve bu baskıların kolektivist kültürlerde alakasız olmadığı belirtilmiştir (Flett ve ark., 2002).

Literatür, kültürün ebeveynlik sonuçlarını etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle, bir kültürde teşvik edilen sıcaklık ve bağımsızlık açısından tipik ebeveynlik stilleri kategorileri başka bir kültürle uyumlu olmayabilir. Kültürlerarası ebeveynlik üzerine hacimli bir literatür olmasına rağmen, bu konu çok daha az ilgi görmüş ve kararlı bir şekilde ele alınmıştır (Masiran, 2022). Ayrıca, çoğulcu bir toplumda yaşamanın, toplumdaki ebeveynlerin çocuklarını nasıl yetiştireceklerini farklı kültürel geçmişlerin etkileyeceği anlamına geldiği de bildirilmiştir (Masiran, 2022). Mükemmeliyetçilik üzerine yapılan çalışmaların çoğu yetişkinlere odaklanmıştır; sadece birkaç çalışma 18 yaşından küçük çocuklarda ve ergenlerde mükemmeliyetçiliğin araştırılmasını içermektedir. Bu eşitsizlik büyük ölçüde yayınlanmış psikometrik özelliklere sahip özel olarak uyarlanmış çocuk ve ergen mükemmeliyetçilik ölçeklerinin göreceli yokluğundan kaynaklanıyor olabilir (O’Connor ve ark., 2009; Yang ve ark., 2015; Madigan ve ark., 2019). 13 yaş ve altı çocuklarda mükemmeliyetçilik üzerine yapılan araştırmalar son derece sınırlı kalmaktadır. Çocuk mükemmeliyetçiliği ile ebeveyn raporu arasındaki ilişkinin yeterince incelenmediği bildirilmiştir (Wadsworth ve ark., 2021). Bir diğer önemli nokta ise

sporlarda mükemmeliyetçiliğin kökenleridir. Mükemmeliyetçiliğin gelişimine ilişkin teorik açıklamalar, mükemmeliyetçiliğin kökenlerinden biri olarak ebeveynin mükemmel olma baskısını belirler. Daha yakın zamanda, spor alanında, bu açıklamalar koç baskısını da içerecek şekilde genişletilmiştir (Madigan ve ark., 2019).

Son yıllarda, hata yapma konusunda aşırı kaygı, hedeflere ulaşma yeteneği, düzen ve düzenlilik konusunda şüpheler gibi mükemmeliyetçiliğin birçok bileşeni incelenmiştir (Cook ve Kearney, 2009). Çocuk mükemmeliyetçiliği üzerine yapılan çalışmalarda, önceki teorisyenler çocukların mükemmeliyetçiliğinin ebeveynlerinden onay ve sevgi elde etmekle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Ebeveynlerin çocuklarından mükemmeliyetçilik talep etmeleri, kontrol odaklı olmaları, katı ve eleştirel olmaları, çocukların mükemmeliyetçiliğe yönelik güçlü arzular geliştirdiğini ileri sürmüştür (Cook ve Kearney, 2009). Ebeveyn ve çocuk mükemmeliyetçiliğini birbirine bağlayabilen, ancak literatürde doğrudan ilgi görmeyen bir başka alan da ebeveyn psikopatolojisidir. Mükemmel olma konusunda endişelenen ve ilişkili tehditleri en aza indirmek için buna göre hata yapan ebeveynlere maruz kalan çocuklar mükemmel olabilir. Bu amaçla kaygılı mükemmeliyetçilik eğitim modeli de önerilmiştir. Önceki teoriler ve araştırmaların mükemmeliyetçiliği koşullu öz değer ve koşullu kabul ile ilişkilendirdiği bildirilmiştir, ancak çok az çalışma ergenlerin mükemmeliyetçiliği ve algılanan aile kabulünün zaman içinde birbirini nasıl şekillendirdiğini doğrudan araştırmıştır. Domocus ve ark. (2022) tarafından yürütülen çalışma, ergenlerin mükemmeliyetçiliği ile algıladıkları aile kabulü arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk Aralık boylamsal çalışması olarak bildirilmiştir. Sonuçlar, mükemmeliyetçiliğin anne, baba ve aile kabul algılarının bir yordayıcısı olarak rolünü parçalamakta ve mükemmeliyetçiliğin aile içindeki kişilere-rası deneyimleri nasıl şekillendirebileceğini ortaya koymaktadır. Literatürde çocuk mükemmeliyetçiliği ile ilgili konular göz önüne alındığında, çalışmanın ana odağı çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçiliğidir. Bununla birlikte, kültüre, ebeveynlerin ve antrenörlerin spor yapmaya teşvik edilmesine ve performans baskısına vurgu yapılmıştır. Bu çerçevede, bu çalışmanın amacı rekreasyonel amaçlı çeşitli sporlarla uğraşan çocuk sporcuların spora ilişkin mükemmeliyetçilik düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmektir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu (Evren-Örneklem)

Araştırma, Türkiye genelinde rekreasyonel amaçlı voleybol, futbol, yüzme, tenis, cimmnastik ve basketbol sporları ile uğraşan ve çeşitli illerde faaliyet gösteren spor kulüplerine üye olan çocuk sporcular üzerinde gerçekleştirilmiştir. Kolayda örnekleme tekniği kullanılarak elde edilen çalışmanın örneklemi 394 (kız=237; yaş=13,46±1,71; erkek=157; yaş=13,59±1,78) çocuk sporcu oluşturmaktadır. Çalış-

mada veriler, “Google Form” üzerinden oluşturularak sporcuların antrenörlerine anket linki göndererek rekreasyonel çocuk sporcuların anket formunun doldurulmaları istenmiştir. Çocuk sporculardan ve velilerden çalışmaya gönüllü katılımlarını teyit eden bilgilendirilmiş onam formunu imzalamaları istenmiştir. Çocuk sporcular anketleri antrenörlerinin gözetiminde doldurmuşlardır. Antrenörler sporcularına istedikleri zaman katılım sözleşmesini iptal edebileceklerini bildirmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Mükemmel Performans Ölçeği (Çocuk ve Yetişkin Formu): Hill ve ark. (2016) tarafından geliştirilen “Mükemmel Performans Ölçeği”nin Türk kültürüne uyarlanması ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları, Esentaş ve ark. (2020) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, ölçüm aracının hem çocuklar hem de yetişkinler için iki ayrı formu oluşturulmuş ve her iki formun da geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında ise, Mükemmel Performans Ölçeği’nin “Çocuk Formu” kullanılmıştır. Hill ve ark. (2016) tarafından geliştirilen ölçeğin, Esentaş ve ark. (2020) tarafından oluşturulan çocuk formu, üç alt boyutu kapsayan tek boyutlu yoğunlaştırılmış bir ölçüm aracıdır. Tek boyutlu bir yapıya sahip olan bu ölçüm aracı, toplamda beş maddeden oluşmaktadır. Ölçüm aracının puanlanmasında (1) kesinlikle katılmıyorum (2) katılmıyorum, (3) kısmen katılmıyorum, (4) kararsızım, (5) kısmen katılıyorum, (6) katılıyorum, (7) kesinlikle katılıyorum olmak üzere 7 puanlı Likert tipi bir derecelendirme sistemi kullanılmıştır. Ölçüm aracıda yüksek puan, yüksek performanslı mükemmeliyetçiliğin göstergesidir.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi, SPSS 24.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Normallik dağılımını değerlendirmek amacıyla Q-Q pilot grafiği incelenmiş ve medyan, ortalama, basıklık ile çarpıklık değerleri dikkate alınarak karar verilmiştir (Tablo 1). Grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t-testi uygulanırken, ikiden fazla grubun ortalamalarını karşılaştırmak için Tek Yönlü ANOVA ve Post-hoc analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir. Veri toplama sürecinde kullanılan ölçeğin aritmetik ortalaması 12,71, standart sapması ise 6,19 olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle, veri analizinde parametrik testlerin kullanılması uygun bulunmuştur.

BULGULAR

Tablo 1. Tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler	Grup	f	%
Cinsiyet	Erkek	157	39,8
	Kız	237	60,2
Spor Branşı	Yüzme	60	15,2
	Basketbol	36	9,1
	Voleybol	79	20,1
	Futbol	49	12,4
	Tenis	88	22,3
	Cimnastik	82	20,8
Spora Teşvik	Aileler	76	19,3
	Arkadaşlar	150	38,1
	Antrenör	168	42,6
Ebeveyn Baskısı	Evet	134	34,0
	Hayır	260	66,0
Antrenör Baskısı	Evet	76	19,3
	Hayır	318	80,7

n=394

Tablo 1’de rekreasyonel amaçlı kulüplere üye olan çocuk sporculara ilişkin tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır. Bu bağlamda araştırmaya 157 erkek sporcu (%39,8) ve 237 kız sporcu (%60,2) katılmıştır. Çocuk sporcuların rekreatif açıdan ilgilendikleri spor branşları değerlendirildiğinde yüzme 60 (%15,2), basketbol 36 (%9,1), voleybol 79 (%20,1), futbol 49 (%12,4), tenis 88 (%22,3), cimnastik 82 (%20,8) olduğu belirlenmiştir. Spora teşvik değişkeni açısından incelendiğinde çocuk sporcuların bu tür rekreatif etkinliklere çoğunlukla antrenörleri tarafından 168 (%42,6) ve en az 76 (%19,3) ebeveynleri tarafından teşvik edildiği belirlenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının ilgilendikleri spora ilişkin baskı durumu değişkeni değerlendirildiğinde 134 (%34,0) çocuk sporcunun ebeveynleri tarafından performanslarıyla ilgili baskı yaşadıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde 76 (%19,3) çocuk sporcunun antrenörleri tarafından da performansları ile ilgili baskı yaşadıkları belirlenmiştir.

Tablo 2. Mükemmel Performans Ölçeği'nin cinsiyet, ebeveyn baskısı ve antrenör baskısı değişkenlerine göre t-testi analizi sonuçları.

Ölçek	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Mükemmel Performans Ölçeği Çocuk Sporcular İçin	Kız	157	2,83	1,38	3,728	0,00
	Erkek	237	2,34	1,09		
	Ebeveyn Baskısı					
	Evet	134	2,33	1,189	-2,399	0,01
	Hayır	260	2,65	1,252		
	Antrenör Baskısı					
	Evet	76	2,23	1,139	-2,423	0,01
	Hayır	318	2,62	1,252		

**p<0,01; *p<0,05 n=394

Tablo 2'de yer alan verilere göre, rekreasyonel amaçlı kulüplere üye olan çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçiliğine ilişkin puanları ile cinsiyetleri arasında %99 güven düzeyinde $t=3,72$; $p=0,000$; $p<0,01$ seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda, kız sporcuların performans mükemmeliyetçilik düzeylerinin ($\bar{x}=2,83$), erkek sporculara kıyasla ($\bar{x}=2,34$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçilik puanları ile ebeveyn baskısı değişkeni arasında %95 güven düzeyinde $t=-2,399$; $p=0,01$; $p<0,05$ seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu bulgu, aile baskısı altında kalan çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçilik düzeylerinin daha düşük olduğunu ($\bar{x}=2,33$) göstermektedir. Benzer şekilde, çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçilik puanları ile antrenör baskısı değişkeni arasında %95 güven düzeyinde $t=-2,423$; $p=0,01$; $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, antrenör baskısına maruz kalan çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçilik düzeylerinin de daha düşük olduğu ($\bar{x}=2,23$) belirlenmiştir.

Tablo 3. Spora teşvik değişkeni ve spor branşı değişkenine göre Mükemmel Performans Ölçeği'ne ilişkin ANOVA ve Post-hoc analizi sonuçları

Ölçek	Spor Teşviki	n	$\bar{x}$	ss	f	p	Farklılıklar
Mükemmel Performans Ölçeği Çocuk Sporcular İçin	Aileler ¹	76	2.23	1.13	3.15	0.04*	1<3
	Arkadaşlar ²	150	2.56	1.24			
	Antrenör ³	168	2.65	1.26			
	Spor Branşı						
	Futbol ¹	38	3.05	1.40	2.57	0.02*	2<1
	Voleybol ²	72	2.30	1.09			
	Basketbol ³	28	2.68	1.29			
	Tenis ⁴	74	2.55	1.30			
	Yüzme ⁵	67	2.70	1.27			
	Cimnastik ⁶	115	2.37	1.14			

*p<0.05; Aileler=1; Arkadaşlar=2; Antrenörler =3; n=394,

*p<0.05; Futbol=1; Voleybol=2; Basketbol=3; Tenis=4; Yüzme=5; Cimnastik =6

Tablo 3'te yer alan verilere göre, rekreasyonel amaçlı kulüplere üye olan çocuk sporcuların spora teşvik edilme değişkeni ile performans mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Gruplar arasındaki farklılık incelendiğinde, antrenörleri tarafından spora yönlendirilen sporcuların ($\bar{x}$ =2,65) performans mükemmeliyetçilik seviyelerinin, ebeveynleri tarafından teşvik edilen sporculara kıyasla ($\bar{x}$ =2,23) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, çocuk sporcuların spor branşı değişkeni ile performans mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında da %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (p =0,02; p <0,05). Gruplar arasındaki farklılık detaylı olarak incelendiğinde, futbol branşında yer alan çocuk sporcuların ($\bar{x}$ =3,05) performans mükemmeliyetçilik düzeylerinin, voleybol branşında yer alan çocuk sporculara ($\bar{x}$ =2,30) kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

TARTIŞMA

Türk kültürüne özgü spora ilişkin mükemmeliyetçilik örüntüleriyle ilişki olarak rekreasyonel amaçlı çeşitli sporlarla uğraşan çocuk sporcuların spora ilişkin mükemmeliyetçilik düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelendiği çalışmada cinsiyet, ebeveyn baskısı, antrenör baskısı, spora teşvik, spor branşları ve performans mükemmeliyetçiliği arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Araştırmada ele alınan değişkenler incelendiğinde ve bulgularımız “cinsiyet” değişkeni açısından değerlendirildiğinde rekreasyonel amaçlı çeşitli sporlarla uğraşan çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçilik düzeyleri ile cinsiyetleri

arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre erkek çocuk sporcuların rekreasyonel amaçlı ilgilendikleri spor branşına yönelik olarak performans mükemmeliyetçilik düzeylerinin kız çocuk sporcularına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum Türkiye açısından değerlendirildiğinde kız çocuklarının erkeklere göre kültürel baskı nedeniyle baskı altında oldukları, bu konuda aileleri tarafından yeterince teşvik edilmedikleri, erkekler gibi maddi ve manevi olarak desteklenmedikleri, kız çocuklarının antrenman ortamında giyim ve performans açısından kendilerini yeterince rahat hissetmedikleri ve bunun bir sınırlılık yarattığı söylenebilir. Bu tür olumsuzluklar kız çocuklarının performansını olumsuz yönde etkilemekte ve onlarda kaygı ve korkuya neden olabilmektedir. Literatürde, sporlarda performans mükemmeliyetçiliğinin bir fonksiyonu olarak “cinsiyet” değişkeninin incelenmesi araştırmacılar tarafından çok az ilgi görmüştür. Araştırmacıların sporlardaki performans mükemmeliyetçiliği düzeyini cinsiyet değişkeni açısından incelemeyeceği veya cinsiyet değişkeninin nadiren çarpıcı bir değişken olarak kabul edildiği bildirilmiştir (Anshel ve ark., 2009; Anshel ve Sutarso, 2010). Literatürde, sporlardaki performans mükemmeliyetçiliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılıklar bulan ve mevcut araştırma bulgumuzu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Günel ve Duyan (2021), sporcuların kişilik özellikleri ve performans mükemmeliyetçilik düzeylerini çeşitli değişkenler açısından inceleyen çalışmalarında, erkeklerin sporlardaki performans mükemmeliyetçilik düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu ve bunun erkeklerin fiziksel ve kas gücünün kadınlardan daha güçlü olmasından kaynaklanabileceğini bildirmiştir.

Bu çalışmada ele alınan değişkenler incelendiğinde ve bulgularımız “spor dalı” değişkeni açısından değerlendirildiğinde, rekreasyonel amaçlı futbol branşı ile ilgilenen çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçilik düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kaplan ve Akkaya (2014) bu durumu göz önünde bulundurarak Türkiye’de spor kültürü yerine futbol kültüründen bahsetmenin daha doğru bir yaklaşım olacağını düşünmektedir. Elbette bir ülkede bir sporun diğerlerinden daha fazla ilgi görmesi ve medyada daha geniş yer bulması yanlış olarak değerlendirilmemelidir. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri’nde en popüler sporlar, Ulusal Futbol Ligi (NFL), Ulusal Basketbol Birliği (NBA), Ulusal Hokey Ligi (NHL) ve Beyzbol Birinci Ligi’dir (MBL). Avrupa’da profesyonel spor pazarına hâkim olan tek spor dalı ise futboldur. Avrupa’daki profesyonel spor pazarının çoğunluğunu, Büyük Beşli olarak adlandırılan İngiltere (Premier Lig), İspanya (La Liga), Almanya (Bundesliga), İtalya (Serie A) ve Fransa (Ligue 1) oluşturmaktadır (URL-27) (Gedik, 2022). Diğer yandan toplumlarda birincil veya favori spor branşlarının bulunması gerçeğinin yanı sıra, birçok spor branşını ve bu sporlarla ilgilenenlerin arka plana atılarak, tek bir spor branşının popüler hale getirilmesinin de çok doğru bir yaklaşım olmayacağı tahmin edilmektedir.

Bu çalışmada da, rekreasyonel amaçlı futbol branşı ile ilgilenen çocuk sporcuların, hem ebeveynler ve antrenörler hem de çevresel etkiler (popüler medya vb.) ne-

deniyle diğer rekreasyonel amaçlı spor branşlarıyla ilgilenen çocuk sporculara göre daha yüksek performans mükemmeliyetçiliği gösterdiği bulunmuştur. Futbolun kültürümüzün ön saflarında yer almasının, futbolu hem altyapı hem de teşvikler açısından diğer spor branşlarına göre avantajlı kıldığı düşünülmektedir. Bu durumun, ebeveynlerin ve antrenörlerin, sporcularını popülerleştirmek için maddi ve manevi olarak desteklemeleri ve performanslarını olumlu yönde etkileyebilmeleri ile doğrudan ilişkili olduğu tahmin edilmektedir. Literatüre bakıldığında; Günel ve Duyan (2021) sporcuların performans mükemmeliyetçilik düzeyleri ile spor branşları arasında anlamlı bir fark olmadığını bildirirken; Aktuğ ve İri (2018) farklı spor branşlarından çocuk sporcuların motor performans becerileri ile uğraştıkları spor branşları arasında anlamlı bir fark bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Çalışmada ele alınan değişkenler incelendiğinde ve bulgularımız “spora teşvik” değişkeni açısından değerlendirildiğinde, rekreasyonel amaçlı çeşitli spor branşları ile ilgilenen çocuk sporcuların antrenörleri tarafından spora teşvik edilen çocuk sporcuların, ebeveynleri tarafından teşvik edilen çocuk sporculara göre daha yüksek düzeyde performans mükemmeliyetçiliğine sahip olduğu bulunmuştur. Madigan ve ark. (2019) bunun durumun nedeninin, bazı ailelerin çocuklarının spor yaşamının arkasında duygusal olarak duramamalarının olduğunu ve buradaki en önemli etkenin bu olduğunu ifade etmektedirler. Çocuklarının antrenmanlarına veya yarışmalarına duygusal olarak aşırı katılan bu ailelerin, herhangi bir yarışma kaybedildiğinde veya kötü performans gösterildiğinde çocuklarını motive etmek yerine aşırı tepki göstermeye ve üzerlerine baskı yapmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler. Ebeveynlerin bu tutumunun, çocuklarda mükemmeliyetçi çabaların azalmasının ve mükemmeliyetçi kaygıların artmasının önemli bir öncüsü olarak kabul edildiğini belirtmektedirler (Madigan ve ark., 2019). Bu bağlamda antrenörlerin ebeveynlerden biraz daha yapıcı davrandıkları tahmin edilmektedir. Çocukların, ilgilendikleri spora ve antrenörlerine karşı bir bağlılık hissettikleri düşünüldüğünde, bu bağlılığın, bir süre sonra sorumluluk duygusuyla kendini göstermesinin daha olası olduğu tahmin edilmektedir. Çocukların daha feragatçi olma, daha mükemmel olma, antrenörleri tarafından daha görünür-popüler olma isteği gibi nedenlerle mükemmel performansı bir görev bilinci haline getirebilecekleri düşünülmektedir. Bu durumun da çocuğun mükemmel performansında olumlu bir pekiştirici güç haline gelebileceği beklentisinin artacağı düşünülmektedir.

Çalışmada ele alınan değişkenler incelendiğinde ve bulgularımız “sporda ebeveyn baskısı” değişkeni açısından değerlendirildiğinde, rekreasyonel amaçlı çeşitli spor branşları ile ilgilenen çocuk sporcuların sporda performans konusunda, ebeveynleri tarafından baskı altına alınmayan çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçilik düzeylerinin, sporda performans konusunda ebeveynleri tarafından baskı altına alınan çocuk sporculara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada ele alınan bir diğer değişken ise “sporda antrenör baskısı”dır. Bulgularımız sporda antrenör baskısı değişkeni açısından değerlendirildiğinde, spor-

da performans konusunda antrenörleri tarafından baskı altına alınmayan çocuk sporcuların performans mükemmeliyetçilik düzeylerinin, sporda performans konusunda antrenörleri tarafından baskı altına alınan çocuk sporculara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Madigan ve ark. (2019) hem ebeveyn hem de koç baskısının performans mükemmeliyetçiliğini azalttığı bulgularını desteklemiştir. Başka bir deyişle, ebeveynleri ve koçları tarafından baskı altına alınan çocuk sporcuların bu baskı altında mükemmel performans göstermeleri beklenirken, çocukların bu durumdan olumsuz etkilendiği ve tam tersine performanslarının düştüğü belirlenmiştir. Araştırmacılar bu durumu göz önünde bulundurarak, koç ve ebeveynlerden gelen baskının neden bu kadar önemli olduğuna dair birkaç olasılığı ele almaktadır. Koçlar sporcularla önemli miktarda zaman geçirmekte ve onlarla sürekli etkileşim halindedir, bu da spora yönelik yüksek beklentiler yaratmaktadır. Benzer şekilde, ailelerin çocuklarına zaman ayırması, onları spor konusunda maddi ve manevi olarak desteklemesi ve ebeveynlerin bu süreci çocuklarıyla birlikte deneyimlemesi, ebeveynleri yüksek beklentilere sokmaktadır. Koç baskısının ergen sporcular arasında daha yüksek mükemmeliyetçi özlemlere ve mükemmeliyetçi kaygıya neden olduğuna dair kanıtlar vardır (Madigan ve ark., 2019). Dunn ve ark. (2022) çalışmanın sonucunda sporcuların ebeveynlerinden veya antrenörlerinden daha fazla baskı algılama eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlar sporlardaki mükemmeliyetçi baskıların ebeveynler ve antrenörler arasında ayrıştırılması ihtiyacını vurguladığı düşünülmektedir.

Sonuçlar ayrıca sporcuların ebeveyn ve antrenör baskısına ilişkin algılarının sporcu yaşına bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Ergenliğin mükemmeliyetçiliğin gelişiminde önemli bir dönem olduğu ve ebeveyn baskısı algılarının veya ebeveyn baskısının öneminin çocuklar büyüdükçe azalacağı bir durumun söz konusu olduğu düşünülmektedir. Ancak bu durumun, ebeveynlerin önemsiz olduğu anlamına gelmeyeceği ifade edilmektedir (Madigan ve ark., 2019). Liva-zović ve Kuzmanović (2022) çalışmalarında yaş ve cinsiyetin mükemmeliyetçiliğin belirleyicileri olduğunu; aile ilişkilerinin kalitesinin ebeveyn beklentilerini ve ebeveyn şikayetlerini olumsuz yönde yordadığını göstermiştir. Sosyal beklentiler modeli tarihsel olarak son derece yüksek ebeveyn beklentilerine odaklanmıştır. Ancak spektrumun diğer ucunda, herhangi bir beklentinin olmaması da sorunlu olabilir. Mükemmeliyetçiliğin, bir çocuğa ebeveyn beklentileri sunulmadığında gelişebileceği öne sürülmüştür (Flett ve ark., 2002). Araştırmacılar, kaygılı gençlerin sıklıkla kaygılı ebeveynlere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin çocuk kaygısıyla ilişkili olduğu bildirilmiştir (Cook ve Kearney, 2009). Chan ve ark. (2022), Hong Kong'da 8 ile 12 yaş aralığındaki çocuklarda incelenen annelerin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik ve kaygı bulmuşlardır. Çalışma sonucunda, annelerin otoriter ve izin verici ebeveynlik stillerinin mükemmeliyetçilik ve kaygı arasındaki ilişkiyi önemli ölçüde azalttığı belirlenmiştir. Özellikle, annelerin otoriter ebeveynliği tampon etkisi gösterirken, annelerin izin verici ebeveynliği güçlendirici etki göstermiştir.

Sporla mükemmeliyetçilikle ilgili araştırma bulguları, mükemmeliyetçiliği etkileyen üç kaynağın sporcu, sporcunun ebeveynleri ve sporcunun antrenörü olduğu öne sürmüştür. Buradan hareketle sporda performans mükemmeliyetçiliğinin kaynağı olarak görülen sporcuların anne babaları ve antrenörlerinin mükemmel performansta etkili faktörler olduğu ve bundan sonraki çalışmalarda mükemmel performans ölçütlerine bu unsurların da dahil edilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. (Anshel ve Eom, 2003; Anshel ve Mansouri, 2005; Dunn ve ark., 2006a, 2006b).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sporlarda mükemmel performansın tanımlayıcı özelliklerini ortaya çıkarmak belki de bir sporcunun hayatının en önemli yönüdür. Mevcut araştırma, kültürel açıdan ebeveyn ve antrenörlerin tutumları ile rekreasyonel amaçlı çeşitli spor branşı ile ilgilenen çocuk sporcuların mükemmellik düzeyi arasındaki ilişkiyi demografik değişkenler açısından inceleyen az sayıdaki çalışmadan biridir. Önceki çalışmalar kesitsel bir bakış açısıyla tartışılmıştır. Araştırma bulgularımız değerlendirildiğinde, bir çocuğun mükemmeliyetçilik düzeyini anlamak ve mükemmelliğe giden yolda yaşanabilecek fiziksel ve psikolojik sorunlara karşı önlemler almak ve bu şekilde en uygun çözüm önerileri geliştirmek önem arz etmektedir. Diğer yandan, kültürel farklılıkların bireysel yansımaları sonucunda ebeveynlerin ve antrenörlerin sporda mükemmel performansa ulaşmada kilit rol oynayacağı gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Sporcuların, antrenörlerin ve ebeveynlerin sporda uzmanlaşma konusundaki tutumları, çocukları spora yakınlaştırabilir veya uzaklaştırabilir. Bu nedenle çocuklara spor seçimleri, katılımları ve onları destekleme ve/veya üzerlerine baskı kurma biçimleri konusunda duyarlı bir şekilde yaklaşılmalıdır. Bu bilgi, araştırmacıların, uygulayıcıların ve ebeveynlerin tutumların bir çocuğun spora katılımını ve devamlılığını nasıl etkilediğini daha iyi anlamalarına olanak tanıyabilecek temel bir bilgi niteliği sağlayacaktır. Çocuk sporculara performans mükemmeliyetçiliğinin ele alınmamasının temel sorunu, çocuklarda mükemmeliyetçiliği ölçmenin zorluğudur. Bu durum büyük ölçüde yayınlanmış psikometrik özelliklere sahip özel olarak uyarlanmış çocuk ve ergen mükemmeliyetçilik ölçeklerinin göreceli yokluğundan kaynaklanıyor olabilir. Çalışmada, bu temel sorun vurgulanmış ve Türk kültüründe geçerliliği kanıtlanmış, alana özgü çocuklar için Çocuk Sporcular İçin Performans Mükemmeliyetçiliği Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmacılar ve antrenörler tarafından bu tür alan-ölgü ölçüm araçlarının seçilmesi ve kullanılması, sporcunun performans mükemmeliyetçiliği düzeyinin hangi durumlarda azalabileceğini veya artabileceğini anlamaya yardımcı olabilir.

Çıkar Çatışması

Makalenin yazarları arasında, çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Oranı

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): İK(%60), ÖY(%40),

Veri Toplanması (Data Acquisition): İK(%40), ÖY(%30), EE(%30)

Veri Analizi (Data Analysis): ÖY(%100)

Makalenin Yazımı (Writing Up): İK(%40), ÖY(%30), EE(%30)

Makale Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision): İK(%70), DE(%30)

KAYNAKLAR

- Affrunti, N. W., & Woodruff-Borden, J. (2016). Negative affect and child internalizing symptoms: The mediating role of perfectionism. *Child Psychiatry & Human Development*, 47(3), 358–368.
- Affrunti, N. W., & Woodruff-Borden, J. (2017). Emotional control mediates the association between dimensions of perfectionism and worry in children. *Child Psychiatry & Human Development*, 48(1), 73–81.
- Aktug, Z. B., & Iri, R. (2018). The effect of motor performance on sportive performance of children in different sports branches. *Asian Journal of Education and Training*, 4(2), 75–79.
- Anshel, M. H., & Eom, H. J. (2003). Exploring the dimensions of perfectionism in sport. *International Journal of Sport Psychology*, 34(3), 255–271.
- Anshel, M. H., & Mansouri, H. (2005). Influences of perfectionism on motor performance, affect, and causal attributions in response to critical information feedback. *Journal of Sport Behavior*, 28(2).
- Anshel, M. H., & Sutarso, T. (2010). Conceptualizing maladaptive sport perfectionism as a function of gender. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 4(4), 263–281.
- Anshel, M. H., Kim, J. K., & Henry, R. (2009). Reconceptualizing indicants of sport perfectionism as a function of gender. *Journal of Sport Behavior*, 32(4).
- Appleton, P. R., & Curran, T. (2016). *The origins of perfectionism in sport, dance, and exercise. In The psychology of perfectionism in sport, dance and exercise*. London: Routledge.
- Bornstein, M. H., Putnick, D. L., & Lansford, J. E. (2011). Parenting attributions and attitudes in cross-cultural perspective. *Parent in Science Project*, 11(3), 214–237.
- Bornstein, M. H., Haynes, O. M., Azuma, H., Galperin, C., Maital, S., Ogino M, ... et al. (1998). A cross-national study of self-evaluations and attributions in parenting: Argentina, Belgium, France, Israel, Italy, Japan, and the United States. *Developmental Psychology*, 34, 662–676.
- Chan, S., Lo, B. C. Y., Ng, T. K., & Cheng, K. H. (2022). Perfectionism and worry in children: The moderating role of mothers' parenting styles. *Current Psychology*, 1–9.
- Claringbould, I., & Knoppers, A. (2012). Paradoxical practices of gender in sport-related organizations. *Journal of Sport Management*, 26, 404–416.
- Connell, R. (2009). *Gender in world perspective*. Cambridge: Polity Press.
- Cook, L. C., & Kearney, C. A. (2009). Parent and youth perfectionism and internalizing psychopathology. *Personality and Individual Differences*, 46(3), 325–330.
- Çelik, O. B., & Yenilmez, M. İ. (2019). Oyunu değiştirmek: Neden daha fazla kadın spora katılım sağlayamıyor? *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 9–17.
- Çepikkurt, F. (2005). Çocuk sporlarında ailesel katılımın aşırı olmasının psikolojik kazanımları: Bir ölçek geliştirme çalışması [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi], Mersin.
- Domocus, I. M., Damian, L. E., & Benga, O. (2022). Perfectionism shapes the way adolescents perceive family acceptance over time. *Journal of Social and Personal Relationships*, 39(5), 1369–1389.
- Dunn, J. G., Dunn, J. C., & Syrotaik, D. G. (2001). Relationship between multidimensional perfectionism and goal orientations in sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24(4), 376–395.
- Dunn, J. G., Dunn, J. C., Gotwals, J. K., Vallance, J. K., Craft, J. M., & Syrotaik, D. G. (2006). Establishing construct validity evidence for the sport multidimensional perfectionism scale. *Psychology of Sport and Exercise*, 7(1), 57–79.
- Dunn, J. G., Gotwals, J. K., & Dunn, J. C. (2005). An examination of the domain specificity of perfectionism among intercollegiate student-athletes. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1439–1448.
- Dunn, J. G., Gotwals, J. K., Dunn, J. C., & Lizmore, M. R. (2022). Perceived parental pressure and perceived coach pressure in adolescent and adult sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 59, 102100.

- Dunn, J. G., Gotwals, J. K., Dunn, J. C., & Syroituik, D. G. (2006). Examining the relationship between perfectionism and trait anger in competitive sport. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 4(1), 7-24.
- Edwards, M. (2009). *Sivil toplum* (2. baskı). Cambridge: Polity Press.
- Esentaş, M., Güzel, P., & Tez, Ö. Y. (2020). Sporda mükemmel performans ölçeği'nin (PPS-S) çocuk ve yetişkin sporcular için geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi: Kısa form. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 18-34.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Oliver, J. M., & Macdonald, S. (2002). *Perfectionism in children and their parents: A developmental analysis. Perfectionism: Theory, research, and treatment*. American Psychological Association.
- Gedik, Y. (2022). Bir Oyundan Daha Fazlası: Spor Pazarlaması Avantajları, Zorlukları ve Stratejileri Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 6(2), 169-187
- Ghani, F. B. A., Kamal, S. L. A., & Aziz, A. (2014). The implication of parenting styles on the akhlak of muslim teenagers in the south of Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 114, 761-765.
- Gorely, T., Holroyd, R., & Kirk, D. (2003). Muscularity, the habitus and the social construction of gender: Towards a gender-relevant physical education. *British Journal of Sociology of Education*, 24(4), 429-448.
- Gökçe, H., Keçeci, K., & Yıldız, A. (2019). Ailelerin çocuklarını spora gönderme sebeplerinin belirlenmesi: Pilot çalışma. *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 356-366.
- Günel, İ., & Duyan, M. (2021). Examination of The Personality Traits Of Athletes And Their Level Of Excellent Performance. *International Journal Of Life Science And Pharma Research*, 21-28
- Haveman, H. (2012). If you're so smart, why aren't you the boss? Explaining the persistent vertical gender gap in management. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 639, 114-130.
- Hill, A. P., Appleton, P. R., & Mallinson, S. H. (2016). Development and initial validation of the performance perfectionism scale for sport (PPS-S). *Journal of Psychoeducational Assessment*, 34(7), 653-669.
- Kaplan, Y., & Akkaya, C. (2014). Spor kültürü ve Türkiye'de spor. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 2), 114-119.
- Kirnieck, J., Horn, T., & Shurin, L. S. (1996). Relationships among children's beliefs, perceptions of their parents' beliefs, and their moderate-to-vigorous physical activity. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 67, 324-336.
- Knoppers, A., & McDonald, M. (2010). Scholarship on gender and sport in Sex Roles and beyond. *Sex Roles*, 63, 311-323.
- Koca, C. (2006). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyet ilişkileri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 81-99.
- Koca, C., & Demirhan, G. (2004). An examination of high school students' attitudes toward physical education with regard to sex and sport participation. *Perceptual and Motor, Skills* 98(3), 754-758.
- Koca, C., Aşçı, F. H., & Demirhan, G. (2005). Attitudes toward physical education and class preferences of Turkish adolescents in terms of school gender composition. *Adolescence*, 40(158).
- Kovács, K., Németh, K., Földi, R. F., & Gyömbér, N. (2022). Stressful sport-parenting? Development and initial validation of parental stressors scale in sport. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(1), 75-84.
- Livazović, G., & Kuzmanović, K. (2022). Predicting adolescent perfectionism: The role of socio-demographic traits, personal relationships, and media. *World Journal of Clinical Cases*, 10(1), 189.
- Madigan, D. J., Curran, T., Stoeber, J., Hill, A. P., Smith, M. M., & Passfield, L. (2019). Development of perfectionism in junior athletes: A three-sample study of coach and parental pressure. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 41(3), 167-175.
- Masiran, R. (2022). *A review of parenting in a multicultural country: The Malaysian experience*. IntechOpen.
- O'Connor, R. C., Dixon, D., & Rasmussen, S. (2009). The structure and temporal stability of the Child and Adolescent Perfectionism Scale. *Psychological Assessment*, 21(3), 437.
- Penney, D., & Evans, J. (1997). Naming the game: Discourse and domination in physical education and sport in England and Wales. *European Physical Education Review*, 3(1), 21-32.
- Sagas, M., & Cunningham, G. (2004). Does having the "right stuff" matter? Gender differences in the determinants of career success among intercollegiate athletic administrators. *Sex Roles*, 50, 411-421.
- Stoeber, J. (2018). *The psychology of perfectionism: Critical issues, open questions, and future directions*. In J. Stoeber (Ed.), *The psychology of perfectionism: Theory, research, applications*. London: Routledge.
- Stoeber, J. (2018). The psychology of perfectionism: Critical issues, open questions, and future directions. In J. Stoeber (Ed.), *The psychology of perfectionism: Theory, research, applications*. Routledge/Taylor & Francis Group.
- Stoeber, J., Uphill, M. A., & Hotham, S. (2009). Predicting race performance in triathlon: The role of perfectionism, achievement goals, and personal goal setting. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31(2), 211-245.
- Wadsworth, L. P., Burgess, A., & DiBartolo, P. (2021). Examining psychometrics of the Frost Multidimensional Perfectionism Scale in children ages 8-12 years using child and parent report. *Child Psychiatry & Human Development*, 1-10.
- Yang, H., Hong, C., Tao, X., & Zhu, L. (2015). Revising the Child and Adolescent Perfectionism Scale: A test of the four-factor structure in a Chinese sample. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 48(3), 192-203.
- Yılmaz, B., Görün, L., & Alper, R. (2023). Ebeveynlerin ders dışı sportif etkinlere yönelik tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 8(3), 192-204
- Zorba, E. (2024). Ailelerin çocukları spora yönlendirme sebepleri ve beklentileri arasındaki ilişki. *Sportive*, 7(2)